

МІКРОТОПОНІМИ ГОШІВСЬКОЇ ОБИТЕЛІ ТА ЇЇ ОКОЛИЦЬ

ГОР СЕНЬКІВ

с. Гошів, Долинський район
Івано-Франківська область, Україна, 77520

У статті подано перелік та етимологію мікротопонімів села Гошева і монастирського комплексу. Встановлено, що мікротопоніми Гошівської обителі можна поділити на фізико-географічні, рослинні, антропоніми та гідроніми. З'ясовано, що фізико-географічні назви є найархаїчнішими серед мікротопонімів. До давніх форм найменувань місцевості Гошівського монастиря належать рослинні мікротопоніми. Цінними є історичні мікротопоніми, які розповідають про суспільно-політичні процеси, що відображаються в назвах населеного пункту. Господарсько-виробничу діяльність людини фіксує окрема група мікротопонімів, яка зберігає у своїх назвах традиційні види господарства і шляхи сполучення.

Ключові слова: мікротопоніми, монастирський комплекс, Гошівська обитель, антропоніми, гідроніми, господарсько-виробнича діяльність, духовна культура.

Територія України здавна була конгломератом різних народів з багатьма господарсько-культурними типами, мовними родинами, віруваннями. Вивчення історико-культурної спадщини Прикарпаття тісно пов'язане з топонімами, що не піддаються фальсифікації, вона зберігає майбутнім поколінням пам'ять про народ, його духовну культуру. Природні особливості Прикарпатського краю (гори й передгір'я) сприяли збереженню автохтонного населення. Із цієї причини Прикарпаття багате на сакральні пам'ятки й перспективне в топонімічному та мікротопонімічному вивченні. Збереження мікротопонімів духовних святинь Прикарпаття в народній пам'яті свідчить про їхнє особливе значення для народу. Саме Гошівський монастир, розмістившись в гірській місцевості, був не тільки центром духовності, але й багатим на мікротопоніми.

В науковій літературі, на жаль, відсутні спроби вивчення проблеми. Сьогодні маємо лише декількох дослідників, котрі тільки робили спроби тлумачення назв гірських місцевостей краю. Серед них потрібно назвати І. Вагилевича¹, Д. Бучка², М. Худаша³, М. Кугутяка, М. Паньківа⁴, М. Габорака⁵, С. Пушика⁶, І. Ярича⁷, М. Дирду⁸ та ін.

¹ Іван Вагилевич, *Твори*. (Рівне, 2006).

² Дмитро Бучко, *Походження назв населених пунктів Покуття*. (Львів: Світ, 1990).

³ Михайло Худаш, *Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів*. (Львів, 2004), 534.

⁴ Микола Кугутяк, Михайло Паньків. «Топоніми як джерело вивчення сакральних пам'яток Прикарпаття», *Карпати: людина, етнос, цивілізація*, по. 5, (2014): 247–257.

⁵ Михайло Габорака, *Назви гір Івано-Франківщини: Словник-довідник*. (Івано-Франківськ: Місто НВ, 2005), 352.

⁶ Степан Пушик, «Скельно-печерні святилища», *Перевал*, по. 1–2, (2001): 294–298; Степан Пушик, «Велети», *Перевал*, по. 3, (2001): 312–349; Степан Пушик, Баба, «Гаргон і Гаргони», *Перевал*, по. 1–2, (2002): 107–163.

⁷ Іван Ярич, «Мікротопоніміка м. Долини», *З історії Долини: збірник історико-краєзнавчих статей*. Вип. 2. (Долина, 2002), 107–119.

⁸ Марко Дирда, ЧСВВ, *Гошів – Гора Божої Матері*. (Львів, 2000).

Згідно з археологічними розвідками Карпатської історико-археологічної експедиції під керівництвом професора М. Кугутяка на територію Гошівського монастиря встановлено, що первинний осідок Гошівської обителі був в урочищі Чорний (Красний) Ділок. Його походження свідчить про те, що напередодні Юрія, 5 травня, колись в селі Гошеві відзначали день Красна Гірка – одне з народних свят «красної весни». З цього часу починався весняно-літній сезон на весілля. Так, назва Діл, згідно з припущеннями Х. Бойчук, походить від місця, де ділили здобич «наділ», чи місцевість⁹. Очевидно, можна вважати, що місцевість була призначена («наділена») під будівництво монастиря, тому вона носить назву Ділок.

Згідно з народними переказами назва місцевості Красний Ділок позначалась ще до появи монастиря, опісля його заснування була змінена на Чорний Ділок. Загалом на Прикарпатті багато мікротопонімів становлять ті, які пов'язані з відтінком кольору, найпопулярнішим серед яких є чорний колір, який наочно відображає відтінок об'єкта.

Щодо етимології місцевості Красний Діл, то на Івано-Франківщині й досі збереглися назви, пов'язані з ним. Наприклад, село Красне Рожнятівського району, гірський хребет Красношор і гора Красна в селі Новому Мізуні Долинського району, урочище Красне Поле в селі Ракові Долинського району.

Найпоширеніші в Гошеві географічні топоніми: урочища, гори, пагорби, дороги. Найвідоміша Ясна Гора, де сьогодні стоїть монастир, відома з грамоти від 8 жовтня 1759 року. Родина Гошовських записала цілий простір Ясної Гори у власність монастиря. Кичерка – гора заввишки 594 м, вкрита рідким лісом, вища за Чорний Ділок. Дебря – стрімке, заросле кущами узбіччя, непрохідний ліс у горах. Мала Гірка – невелика гора. Гостинець – відрізок дороги від школи села Гошева до р. Лужанки, дорога від якої до урочища Підполини називається Чорний Гостинець¹⁰.

Не менш цінну інформацію зберігають у собі рослинні мікротопоніми. У них відображаються назви рослин, які поширені в регіоні – це буки, берези, дуби, ялини, сосни тощо. Так, від назв дерев утворені кутки, урочища, пагорби: Буковина, Буковий ліс, Березина, останній з яких – пагорб між ярами завбільшки 200 на 50 м. 2016 р. розвідкові охоронні археологічні обстеження провела Карпатська історико-археологічна експедиція. Внаслідок обстежень в західній частині Березини було виявлено залишки монастирського комплексу, а в його південно-західній частині знайдено залишки кам'яних фундаментів дерев'яної монастирської церкви-ротонди¹¹. Бучина носить назву від букового лісу, простягається від монастирського цвинтаря і тягнеться з нахилом на північ до сільської школи та центральної дороги села Гошева. Бучиною проходить центральна пішохідна дорога на Ясну Гору, а також розташована каплиця Святого Онуфрія, залишки німецьких окопів часів Другої світової війни. На території стояла піч з випалення цегли для будівництва монастиря і церкви. В 60-х рр. XX ст. внаслідок зсуву частини гори відкрилась мурована з цегли піч завбільшки приблизно 1,5x1,5 м з арковим перекриттям. Друга Бучина займає південний схил Ясної Гори.

Серед урочищ трапляються назви, пов'язані з видобуванням. Глинище – місце, де викопували жовту глину для будівництва жител. Рудки – назва походить від слова руда, іржаве болото, заболочена низовина. Рудки розташовані під верхом східної частини гори

⁹ Христина Бойчук, «Топоніміка як історичне джерело Надвірнянщини,» *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. Вип. 22. (2012), 196–199.

¹⁰ Записав Ігор Сеньків 1991 року від жителя с. Гошева Коляджина Миколи Івановича, 1923 р. н.

¹¹ Микола Кугутяк та ін. «Охоронні археологічні дослідження Гошівського монастиря в Чорному Ділку,» *Карпати: людина, етнос, цивілізація*, no. 6, (2016): 4–7.

Кичерки. Цегельня – назва утворена від місця, де виготовляли цеглу, розташована на південний захід від монастирської ротонди.

Серед урочищ трапляються назви, пов'язані з геометричними характеристиками. Давній Кут – пагорб, розташований між глибокими ярами. В народі вважають його одним з найтаємничіших місць. Вигідне географічне розташування наводило на думку населення Гошева, що тут міг бути монастир, проте археологічні обстеження не дали жодних результатів. Перший Кут розташований на південь від Березини.

Годронімія Гошева досить незначна. Гошівець – потік, який бере початок в урочищі Рудки, протікає через Чорний Ділок і впадає в р. Лужанку біля Ясної Гори, в нього впадає кілька маленьких потічків. Млочки – це колишній монастирський став завбільшки приблизно 30х30м. Тепер це заболочена низовина, заросла кущами, зі східного боку – місце, де перекривали став, а із західного – русло, яким під час дощу з Рудок затікає вода в колишній став. Купель – на березі Гошівця біля підніжжя Березини є невеликий майданчик, обведений півколом невисоким валом, усередині якого, можливо, колись було джерело. Під час археологічних обстежень там виявлено залишки цинкової бляхи, очевидно, від каплиці.

Інші мікротопоніми тісно пов'язані з іменами та прізвищами людей. Вони становлять окремо антропомістичну групу¹². Наприклад, гори Мала і Велика Северинка походять від імені Северин. Велика Северинка здіймається на південний захід від Буковини під гірським хребтом Верхня Полина. На горі Мала Северинка стоїть хрест. Одні жителі розказують, що то могила козацька, а другі – що там поховані січові стрільці. Мала Северинка розташована на південь від гори Кичерки під стрімким гірським хребтом Верхня Полина. На поверхні видно, що там колись були будівлі, найімовірніше перед хрестом. Можливо, саме тут похований перший засновник монастиря Кучулад¹³.

На території Гошева зафіксовано мікротопоніми, пов'язані з господарською діяльністю: Ворота – прохід між горами. Назва утворена семантичним шляхом від апелятива ворота, «прохід, глибока ущелина»¹⁴. Через Ворота можна проїхати в урочище Чорний Ділок з рівнини тільки через вузький прохід. Фактично це роздоріжжя, з якого дорога йде прямо в Чорний Ділок, праворуч на Ясну Гору – В'їзна Дорога. Кошарище – гора, назва якої походить від слова «кошара», тобто тимчасова огорожа для овець. Гора має довгу круглу форму, височіє на півночі Чорного Ділка. Місцевий краєзнавець Р. Скворій вважає, що давня назва Гошева – Кошава¹⁵. За Кошарищем – глибокий яр, який розмежовує Чорний Ділок від Ясної Гори та Дідового Лазу¹⁶.

Загалом Ясна Гора з мікротопонімами межує на сході з дорогою, відрізок якої від місцевої школи до моста через р. Лужанку носить назву Гостинець, другий відрізок від згаданого моста до Підполини називається Чорний Гостинець, з півдня – з Чорним Ділком і Дідовим Лазом (Городищем), з заходу – з Гаєм, Нижньою Вільшиною і Городищем (першим), з півночі – з сільською школою.

Отже, проаналізувавши мікротопоніми Гошівської обителі, можна зробити такі висновки: найрозповсюдженішими мікротопонімами є фізико-географічні. Вони належать до найархаїчніших способів найменування об'єктів, які давав їм першовідкривач відповідно до їхньої загальної назви (гора, пагорб, потік, болото тощо). До давніх форм найменувань

---

¹² Михайло Габора, *Назви гір Івано-Франківщини*.

¹³ Записав Ігор Сеньків 2011 р. від жителя с. Гошева Шиглюка Миколи Миколайовича, 1968 р. н.

¹⁴ Записав Ігор Сеньків 1991 р. від жительки с. Гошева Грицило Люби Михайлівни, 1934 р. н.

¹⁵ Роман Скворій, *Розгадка Бубнища*. (Брошнів: Таля, 2005), 24.

¹⁶ Записав Ігор Сеньків 1991 року від жителя с. Гошева Коляджина Миколи Івановича, 1923 р. н.

належать рослинні мікротопоніми. Місцевість називали за поширенням видів рослин. Зберігаючи в пам'яті події сивої давнини, історичні мікротопоніми розповідають про суспільно-політичні процеси, що відображаються в назвах населеного пункту. Господарсько-виробничу діяльність людини фіксує окрема група мікротопонімів, яка зберігає у своїх назвах традиційні назви видів господарства і шляхів сполучення. Наступними за поширенням є антропоніми та гідроніми. Їх надавали пагорбам, горам на честь популярної особи.

Отже, на основі аналізу назв урочищ, гір, пагорбів села Гошева виводиться значущість мікротопонімів як історичного джерела та з'ясовуються особливості їхнього творення. Вони несуть додаткову інформацію у вивченні історії монастирського комплексу й загалом рідного краю, тому виникає потреба їхнього духовно-культурного дослідження.

MICROTOPONIUM OF HOSHIV OBJETILI AND ITS OSCILLATOR

IGOR SENKIV

village Hoshiv, Dolynsky district
of Ivano-Frankivsk region, Ukraine, 77520

SUMMARY

According to the archaeological exploration of the Carpathian historical-archaeological expedition under the direction of prof. M. Kugutyak on the territory of the Hoshiv Monastery, it was established that the primary settlement of the Hoshiv Monastery was in the Black (Krasny) Dilok tract. Its origin testifies that on the eve of Yuriy, May 5 once in the village of Hoshev celebrated the day of Krasna Hirka - one of the national holidays of «red spring». Since then, the spring-summer season for the wedding began. Thus, the name Dil, according to the assumptions of H. Boichuk, comes from the place where the prey was divided into a plot or a locality. Obviously, it can be assumed that the area was assigned («endowed») to the construction of the monastery, so it is called Dilok.

According to the folk legends, the name of the area Krasny Dilok was marked before the appearance of the monastery, after its foundation was changed to Black Diyole. In general, in Prykarpattia, a large number of microtoponyms are those that are associated with a color tint, the most popular among them is the black color, which clearly reflects the tint of the object.

Regarding the etymology of the Krasny Dilok, in Ivano-Frankivsk region still preserved the names associated with them. For example, the village Krasne Rozhnyativsky district, the Krasnoshor Mountain Range and the Krasna Mountain in the village of Novy Mizun, Dolynsky District, Krasne Pole tract in the village of Rakov, Dolynsky district.

Geospatial names are the most common in Hoshev: tracts, mountains, hills, roads. The most famous Yasnaya Gora, where today is the monastery, is known from the letter of October 8, 1759. Kicherka - a mountain 594 m high, covered with a rare forest, higher than Black Dilok. The dawn is a swift, overgrown bush, impassable forest in the mountains. Little Hill is a small mountain. Gostinets is a section of the road from the school of the village of Hoshiv to the Luzhanka river, the road from which to the tract of the Podilina is called Chorniy Gostinets.

No less valuable information retains plant microtoponyms. They show the names of plants that are common in the region - beech, birch, oak, fir, pine, and the like. So, from the names of the trees formed the corners, tracts, hills: Bukovina, Beech forest, Berezina, the last of which - the hill between the ravines in the size of 200 x 50 m. In 2016, Intelligence Guard archaeological surveys were carried out by the Carpathian Historical and Archaeological Expedition. Surveys in the western part of the Berezina revealed the remains of the monastic complex, and in its southwestern part were found the remains of stone foundations of the wooden monastery church rotunda. Among the tracts there are names related to extraction. Clay, a place from which the yellow clay dug for the construction of dwellings. Rudki, the name comes from the word ore, a rusty swamp, a swampy lowland. Rudki are located at the top of the eastern part of Mount Kicherka. The pillbox, the name is formed from the place where the brick was made, is located southwest of the monastery rotunda.

Among the tracts there are names related to geometric characteristics. Ancient Angle - The hill is located between the deep ravines. Hoshove's hydronymism is rather small. Hoshivets - a stream which originates from the tract of Rudka, through the Black Dilok and flows into the Luzhanka River near Yasnaya Gora, it flows into several small streams. The bugs are a former monastic size of about 30 x 30m. Now this swampy lowland is overgrown with bushes; on the eastern side there is a place where the floor was blocked, and on the west side it was a bed, which during the rain from Rudok flooded water in the former became. Fountain - on the shore of Hoshivtsa at the foot of the Berezina there is a small playground surrounded by a low circle, a low shaft, in the middle of which may have once been a source. During the archaeological surveys, the remains of the zinc plaque were discovered there from the chapel.

The following microtoponomisms are closely related to the names and surnames of people. They form a separate anthropomist group. For example, the mountains Mala and Big Severyinka come from the name Severin. Big Severinka is located southwest of Bukovina under the mountain ridge of Upper Polina.

On the territory of Hoshev recorded microtoponomisms associated with economic activity: Gate - passage between the mountains. The name is formed semantically from the apelate gate, «passage, deep gurney». Through the Gate you can drive into the tract Black Diyol from the plain only through a narrow passage. In fact, this is a crossroads from which road goes directly to Black Dilok, on the right to the Clear Mountain - the Entrance Road. Kosharische is a mountain whose name derives from the word «furrow», that is, a temporary fencing for sheep. The mountain is a long, round shape in the north of the Black Dilok. Local ethnographer R. Skvory believes that the ancient name of Hoshev is Koshava. According to Kosharish, a deep ravine that delimits the Black Diwels from the Clear Mountain and the Great Lazau.

In general, Yasnaya Gora with microtoponyms borders on the east of the road - the section from the local school to the bridge over the river Luzhanka is called Gostinets, the second section from the mentioned bridge to the Podpolina is called Chorny Gostinets, from the south with Black Dilkom and Didovy Laz (Horodishche) from the west with Guy, Lower Vilsina and Gorodishche (first), from the north with the village school.

Key words: microtoponyms, monastery complex, Hoshiv monastery, anthroponyms, hydronyms, economic and production activity, spiritual culture.

REFERENCES

- Buchko, Dmitry. *Origin of the names of settlements of Pokuttia*. Lviv: World, 1990. (in Ukrainian).
- Boyчук, Christina. "Toponymy as a Historical Source of Nadvirnyanshchina," *Bulletin of the Precarpathian University. History*. Number 22. (2012), 196–199. (in Ukrainian).
- Dyrda, Marko. *The clear mountain in Hoshiv*. New York, 1972. (in Ukrainian).
- Gaborak, Mykhaylo. *Names of the mountains of Ivano-Frankivsk region: dictionary-directory*. Ivano-Frankivsk: City of HB, 2005. (in Ukrainian).
- Jarych, Ivan. "Microtoponymy of the Valley," *From the History of the Valley: a collection of historical and ethnographic articles*. Number 2. (Dolyna, 2002), 107-119. (in Ukrainian).
- Kugutyak, Mykola, and Pankov, Mychaylo. "Toponyms as a source for the study of sacred monuments of the Carpathians," *Carpathians: man, ethnos, civilization*, no. 5 (2014): 247–257. (in Ukrainian).
- Kugutyak, Mykola, Romanets, Vasyl, Tomenchuk, Bogdan, Gavadin, Volodymyr, and Senkov Igor. "Guard archaeological research of the Goshiv monastery in the Black Carpathians," *Carpathians: man, ethnos, civilization*, no. 6, (2016): 4-7. (in Ukrainian).
- Pucshyk, Stepan. "Rock-cave sanctuary," *Pass*, no. 1-2, (2001) 294-298. (in Ukrainian).
- Pucshyk, Stepan. "Believe," *Pass*, no. 3 (2001) 312-349. (in Ukrainian).
- Pucshyk, Stepan. "Baba, Gargan and Gargani," *Pass*, no. 1-2, (2002) 107-163. (in Ukrainian).
- Recorded by Igor Sen'kov in 1991 from a resident of. Goshiv Grycylo Lyubi Mikhailovna 1934 year n. (in Ukrainian).
- Skvoryi, Roman. *The Deer's Tale*. Broshniv: Tala, 2005. (in Ukrainian).
- Khudash Mykhaylo. *Ukrainian Carpathian and Carpathian names of settlements*. Lviv, 2004. (in Ukrainian).
- Vagilevich, Ivan. *Writings*. Rivne, 2006. (in Ukrainian).
- Written by Igor Senyukov in 1991 from a resident of. Goshch Kolyagin Nikolai Ivanovich 1923 g. (in Ukrainian).
- Written by Ihor Senkiv in 2011 from a resident of. Goshch Shiglyuk Nikolai Nikolaevich 1968 g. (in Ukrainian).